

Bartosz M. Walczak

architekt
Instytut Architektury i Urbanistyki
Politechnika Łódzka
Nr ORCID: 0000-0002-9429-9626

architect
Institute of Architecture and Urban Planning
Lodz University of Technology
ORCID iD: 0000-0002-9429-9626

Trudna rewitalizacja zabytków przemysłowych w Polsce – osiągnięcia i porażki

Difficult revitalisation of post-industrial monuments in Poland – achievements and failures

Abstrakt

Niniejszy artykuł stanowi przegląd przeprowadzonych w ostatnich latach realizacji projektów rewitalizacyjnych, dotyczących obszarów i obiektów przemysłowych, z podziałem na główne gałęzie przemysłu. W zestawieniu uwzględniono także inżynierię miejską i osiedla robotnicze. W pierwszej kolejności wskazano na istotne różnice między działaniami konserwatorskimi a rewitalizacyjnymi. Została też wypuklona specyfika dziedzictwa przemysłowego, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk wynikających z przebiegu industrializacji w okresie gospodarki socjalistycznej, a następnie czynników związanych z transformacją ustrojową. Bardzo mocno podkreślono, że nie tylko powstanie obiektów było ściśle powiązane z procesami społeczno-gospodarczymi. Zależy od nich także skuteczna ochrona dziedzictwa przemysłowego, co oznacza, iż w odniesieniu do terenów przemysłowych konieczna jest integracja rewitalizacji i konserwacji zabytków. Wskazano również niedostatki zrealizowanych przedsięwzięć wynikające z faktu, że zabytki przemysłu wciąż są postrzegane przede wszystkim jako architektoniczne pozostałości dawnych fabryk, a nie jako kompleksy składające się z procesów technologicznych prowadzonych z wykorzystaniem zespołu urządzeń, gdzie budynki stanowią jedynie obudowy realizowanych technologii wytwarzania, co ma z kolei istotne znaczenie dla prawidłowej oceny ich wartości. W zakończeniu zwrócono uwagę na wyzwania, z jakimi w najbliższej przyszłości trzeba się będzie zmierzyć, szczególnie w zakresie ochrony i adaptacji powojennych obiektów przemysłowych.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, dziedzictwo przemysłowe, ochrona i konserwacja zabytków

Abstract

This article provides an overview of the implementation of revitalisation projects of recent years concerning post-industrial areas and facilities, with a division into the main industries. Urban engineering and workers' housing estates are also included. The article first points out the important differences between conservation and revitalisation activities. The specificity of the industrial heritage is also highlighted, with particular reference to the phenomena resulting from the course of industrialisation during the socialist economy and, subsequently, from the factors associated with the systemic transformation. It is very strongly emphasised that not only the creation of the facilities was closely linked to socio-economic processes. Effective preservation of industrial heritage also depends on them, which means that the integration of revitalisation and conservation of monuments is necessary with regard to post-industrial areas. The shortcomings of the completed projects have also been pointed out, resulting from the fact that industrial monuments are still perceived primarily as architectural remnants of former factories rather than as complexes created by technological processes carried out with the use of equipment, where the buildings are merely enclosures of manufacturing technologies. This, in turn, is important for the correct assessment of their value. The conclusion highlights the challenges to be faced in the near future, particularly in the protection and adaptation of post-war industrial objects.

Keywords: revitalisation, post-industrial heritage, protection and conservation of monuments

Dr hab. inż. arch. Bartosz M. Walczak, profesor w Zakładzie Historii Architektury, Rewitalizacji i Konserwacji Zabytków w Instytucie Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej. Wykładowca studiów podyplomowych: „Rewitalizacja miast i struktur przemysłowych”, „Ochrona historycznych struktur budowlanych” na Politechnice Łódzkiej, „Ochrona dziedzictwa kulturowego” na Politechnice Warszawskiej. Autor i współautor szeregu projektów dotyczących adaptacji budynków przemysłowych oraz rewitalizacji śródmieścia Łodzi. Autor ponad 90 publikacji w kraju i za granicą. Wiceprezes Polskiego Komitetu Ochrony Dziedzictwa Przemysłowego TICCIH. Zainteresowania badawcze: historia architektury XIX i XX wieku, dziedzictwo i tożsamość miasta przemysłowego, osiedla patronackie w przemyśle włókienniczym, sposoby wykorzystania budynków przemysłowych, konserwacja zabytków techniki, rewitalizacja obszarów zurbanizowanych.

Bartosz M. Walczak, PhD habilitated, Engineer Architect, Professor at the Department of History of Architecture, Revitalisation and Conservation of Monuments at the Institute of Architecture and Urban Planning of the Lodz University of Technology. Lecturer in postgraduate studies: “Revitalisation of cities and post-industrial structures”, “Protection of historical building structures” at the Lodz University of Technology, “Protection of cultural heritage” at the Warsaw University of Technology. Author and co-author of a number of projects concerning the adaptation of post-industrial buildings and the revitalisation of downtown Łódź. Author of more than 90 publications in Poland and abroad. Vice-President of the Polish Committee for the Protection of Industrial Heritage TICCIH. Research interests: history of 19th and 20th-century architecture, heritage and identity of the industrial city, textile industry patronage estates, uses of industrial buildings, conservation of industrial monuments, revitalisation of urbanised areas.